

gent:

WANDELING OP
DE ZUIDERBEGRAAFPLAATS

Grafstenen met een verhaal

WANDELING ZUIDERBEGRAAFPLAATS

- 1 Frederik De Pestel
- 2 Hippolyte van Peene
- 3 Ernest Brengier
- 4 Albert Toeffaert
- 5 De familie Fournier
- 6 De familie Miele
- 7 Albert, Robert en Maurice
- 8 Vader en zoon Donny
- 9 De familie Kusseler
- 10 De vlindertuin

Zuiderbegraafplaats

Ottergemsesteenweg 254
9000 Gent

ZOMERPERIODE:

van 1 april tot en met 30 september van 7 uur tot 20 uur

WINTERPERIODE:

van 1 oktober tot en met 31 maart van 8 uur tot 17.30 uur

Beste bezoeker,

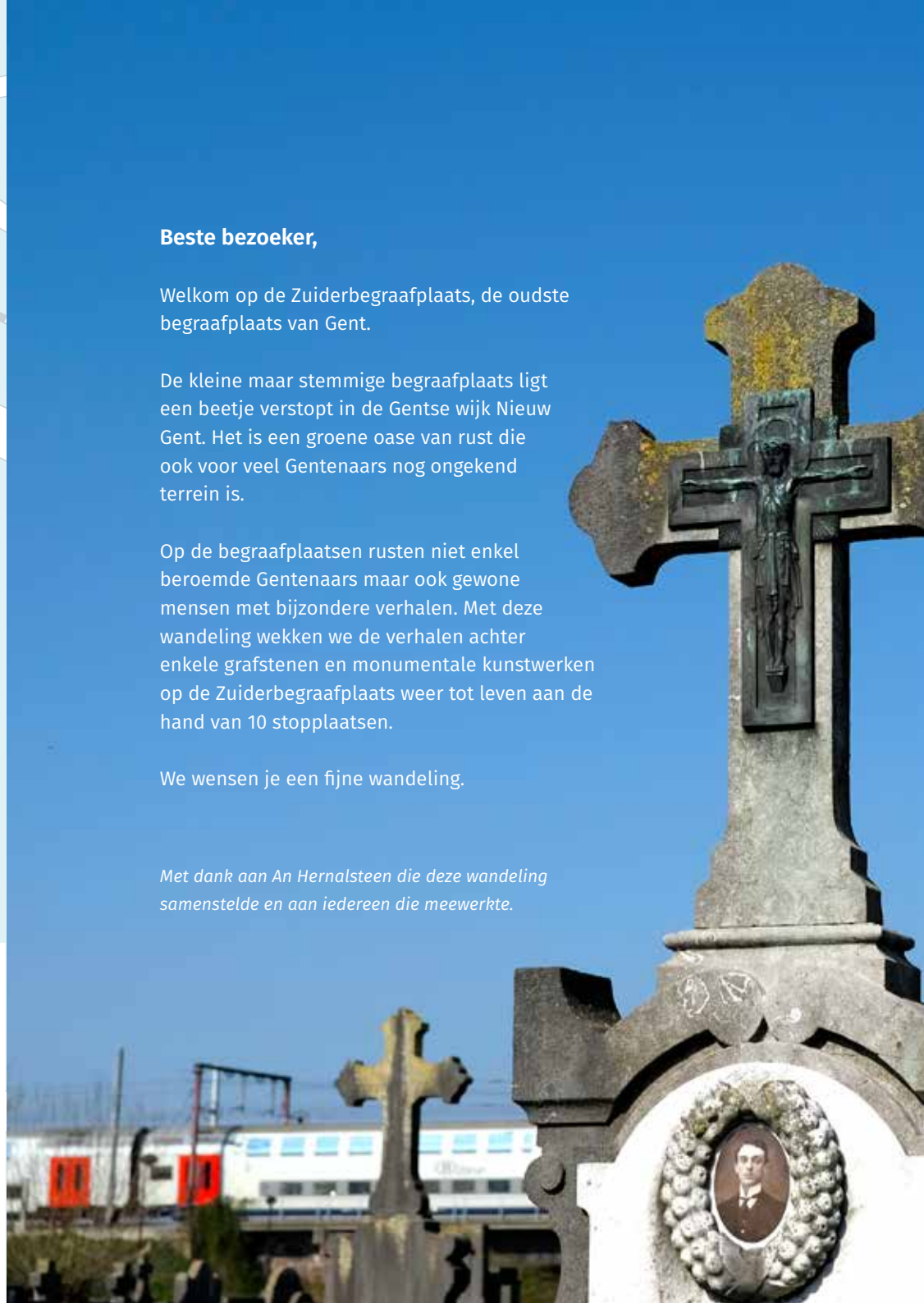
Welkom op de Zuiderbegraafplaats, de oudste begraafplaats van Gent.

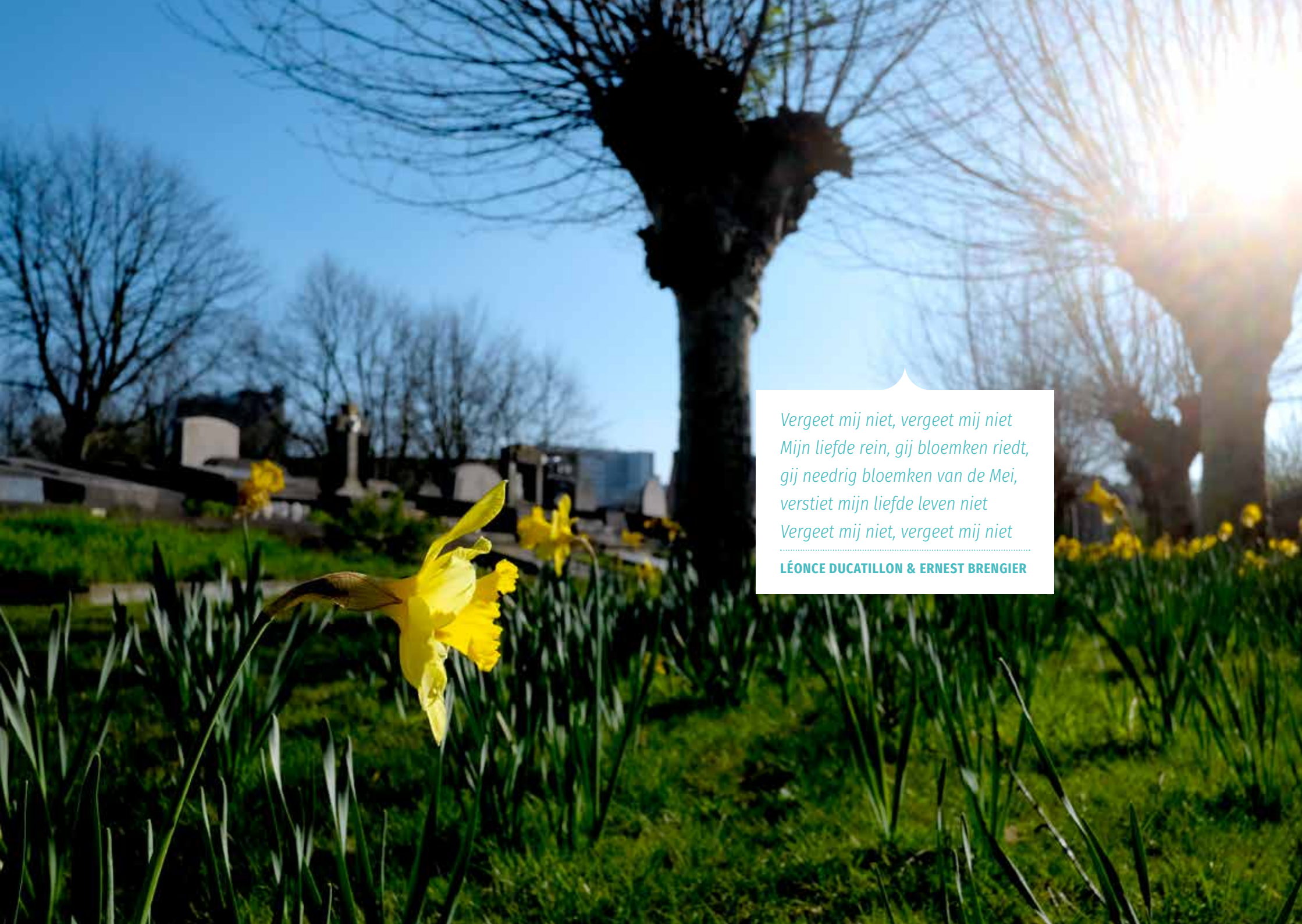
De kleine maar stemmige begraafplaats ligt een beetje verstopt in de Gentse wijk Nieuw Gent. Het is een groene oase van rust die ook voor veel Gentenaars nog ongekend terrein is.

Op de begraafplaatsen rusten niet enkel beroemde Gentenaars maar ook gewone mensen met bijzondere verhalen. Met deze wandeling wekken we de verhalen achter enkele grafstenen en monumentale kunstwerken op de Zuiderbegraafplaats weer tot leven aan de hand van 10 stopplaatsen.

We wensen je een fijne wandeling.

Met dank aan An Hernalsteen die deze wandeling samenstelde en aan iedereen die meewerkte.

*Vergeet mij niet, vergeet mij niet
Mijn liefde rein, gij bloemken riedt,
gij needrig bloemken van de Mei,
verstiet mijn liefde leven niet
Vergeet mij niet, vergeet mij niet*

LÉONCE DUCATILLON & ERNEST BRENGIER

Terug in de tijd

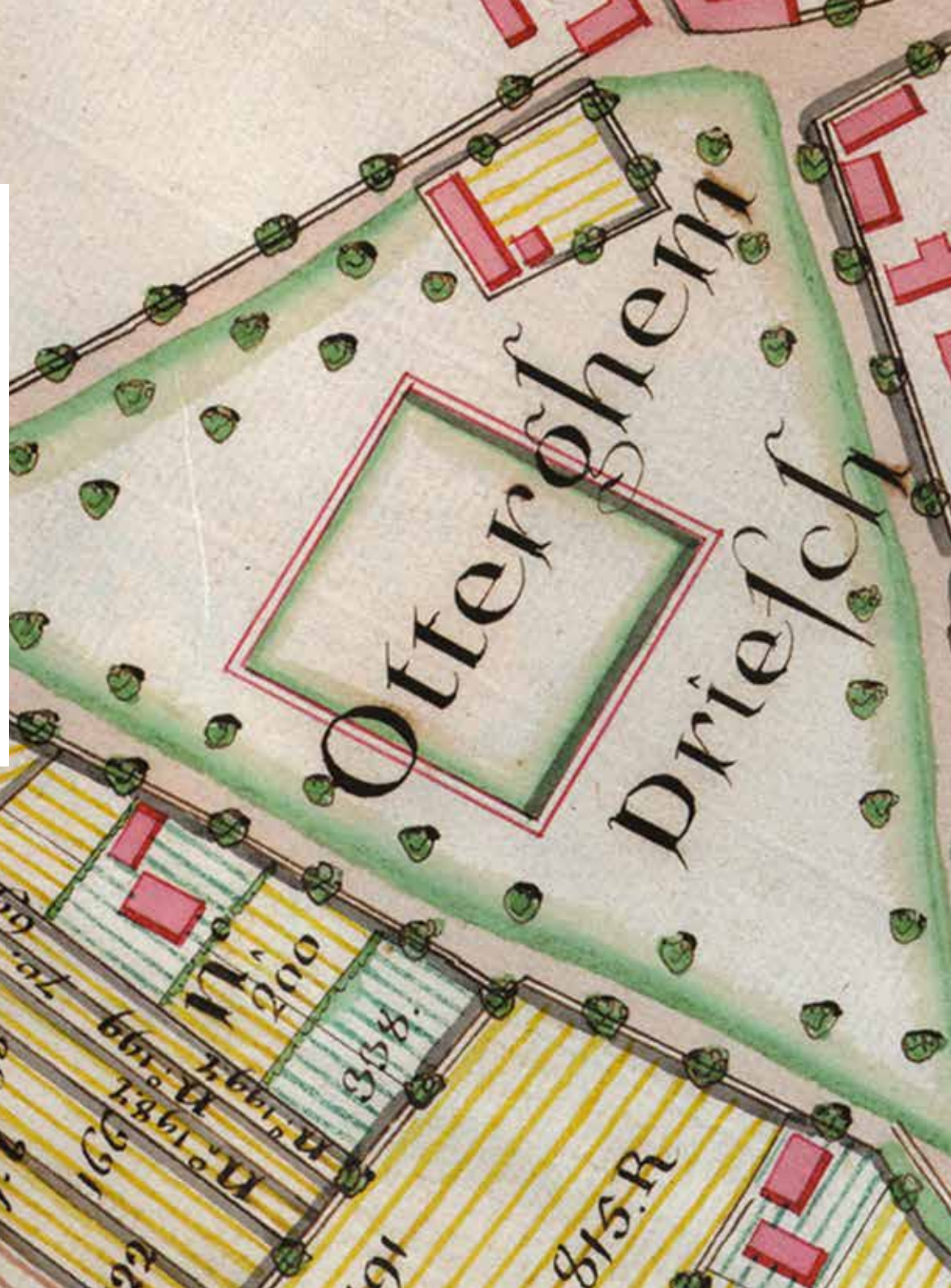
Het verhaal van de Zuiderbegraafplaats

Eeuwenlang werden doden begraven in en rond kerken, maar in 1784 werd dat door keizer-koster Jozef II verboden in dichtbevolkte gebieden omwille van de hygiëne. Voortaan moesten begraafplaatsen dus buiten het stadscentrum worden aangelegd.

De abt van de Sint-Pietersabdij besloot om op zijn eigen grondgebied, buiten de Heuvelpoort aan de Otterghemse Dries, een begraafplaats aan te leggen voor de parochianen

van het Sint-Pietersdorp: de Zuiderbegraafplaats! Heel wat graven zijn intussen verdwenen, zoals die van de Gentse joden die in 1855 een perceel van 38 meter op 10 meter kregen rechts van de ingang. Gelukkig zijn andere waardevolle graven wel nog bewaard gebleven.

Tot 1856 werd de Zuiderbegraafplaats parochiaal uitgebaat, nadien kwam ze onder stedelijke bevoegdheid en werd ze regelmatig uitgebreid.

START

1

Frederik De Pestel Pechvogel in de schoolstrijd

LIGGING: PLEIN A, RIJ 17, NR. 16

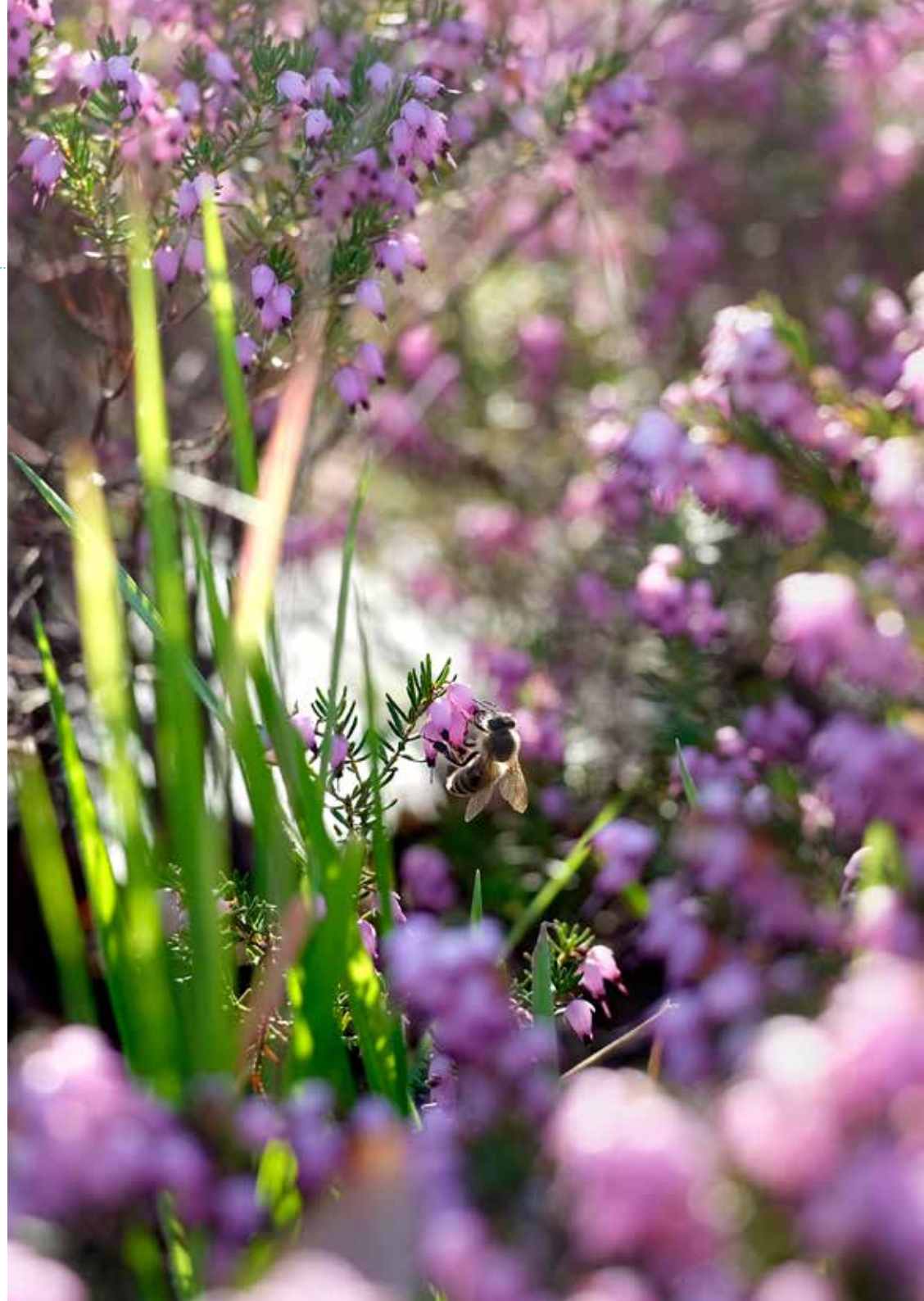
Frederik De Pestel, geboren op 13 mei 1824 in Nevele, wilde net als zijn vader leraar worden. Hij was de allereerste onderwijzer van de gemeenteschool van Sint-Martens-Lerne ... tot de 'schoolstrijd' losbarstte in het onderwijs.

De liberale regering van 1878 besliste dat godsdienstlessen enkel nog buiten de lesuren gegeven mochten worden én dat elke gemeente minstens één

officiële school moest onderhouden. De katholieken reageerden furieus. Heel Sint-Martens-Lerne werd door de plaatselijke geestelijkheid opgetrommeld om zich tegen het gemeenteschooltje te verzetten. Op 1 september 1879 kwam niet één leerling opdagen, Frederik De Pestel moest noodgedwongen ander werk zoeken. Hij werd hoofdonderwijzer in Drogen, maar toen de katholieken het na de verkiezingen van 1884 opnieuw voor het zeggen hadden, voerden ze het beleid van voor 1878 weer in. De Pestel werd nog maar eens weggepest: zijn school werd gesloten en hij werd verplicht zijn pensioen aan te vragen.

Alsof dat nog niet genoeg was, raakte zijn pensioendossier zoek in de bureaucratische mallemol. Zo arm als Job verhuisde De Pestel naar Gent. Hij stierf er op 18 maart 1886.

Zijn begrafenis groeide uit tot een vrijzinnige protestactie. De tekst op de grafplaat verwijst naar zijn martelaarschap: 'Hij bleef in 1879 getrouw aan zijn eed, werd vervolgd door de katholieke dweepzucht en stierf als martelaar voor het burgerlijk onderwijs'.

Hippolyte van Peene

De man achter de fiere Vlaamse Leeuw

LIGGING: PLEIN A, RIJ 22, NR. 10

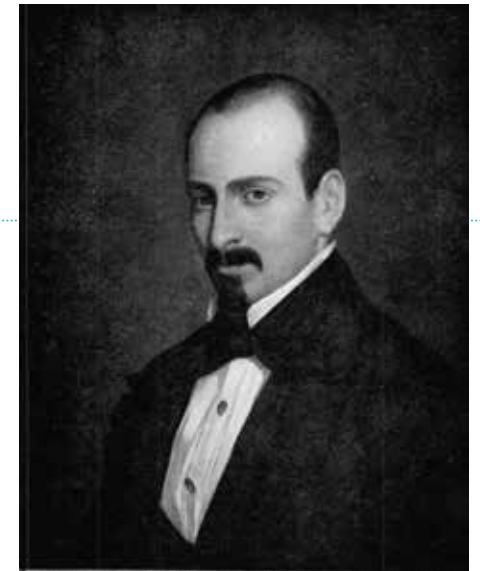
Hippolyte kwam als nieuwjaarskind ter wereld in Kaprijke op 1 januari 1811. Hij studeerde aan de Gentse faculteit geneeskunde, maar zijn echte passie was theater. Als student leerde hij Virginie Miry kennen, die kon zingen als een lijster. Hippolyte begeleidde haar op zijn viool en intussen was hij ook

actief in het rederijkerstoneel, dus van studeren kwam niet veel in huis. Pas in 1837 behaalde hij eindelijk zijn diploma geneeskunde. Hij verdiende als arts de kost en huwde zijn Virginie.

In 1847 vonden enkele leden van de rederijderskamer Broedermin en Taalyver het jammer dat de Vlamingen geen strijdlid hadden. In enkele dagen zette Hippolyte 'De Vlaamse Leeuw' op papier. Karel Miry, neef van zijn echtgenote, componeerde de muziek.

Hippolyte overleed op 19 februari 1864 in de Ketelvest aan een hartaanval. Op 16 juli 1865 werd zijn praalgraf, gebeiteld door Antoon van Eenname, ingehuldigd. Sinds 1902 ligt Virginie naast hem.

3

Ernest Brengier Meester van muzikaal drama

LIGGING: PLEIN A, RIJ 1, NR. 32

Ernest Brengier werd geboren in Sint-Eloois-Vijve op 1 maart 1873. Hij was een geboren muzikaal talent.

Zijn zus Fanny gaf hem zijn eerste pianolessen en op zijn vijftiende trok hij naar de muziekschool van Waregem. Later wenkte het conservatorium van Gent, waar hij werd overladen met prijzen. In 1896 ontmoette hij Vlaams componist Peter Benoit, die hem een plaats als leraar aan het Antwerpse conservatorium beloofde. In de havenstad componeerde hij lyrische drama's maar na de dood van Peter Benoit in 1901 keerde Ernest terug naar zijn geboortestreek. 's Morgens componeerde hij,

's middags verdiende hij de kost als tapijtenfabrikant.

In 1904 pende hij de noten neer van wat zijn meest solide werk zou worden: de opera Gudrun. In 1909 was alles min of meer in muzikale kannen en kruiken maar het geploeter had veel van zijn krachten gevergd, met een zware zenuwzinking tot gevolg. Bovendien liep het op de planken brengen van zijn Gudrun niet van een leien dakje én kreeg hij een flinke opdoffer op amoureux vlak.

Op 25 juli 1940 vond hij dat het welletjes was geweest en stapte hij uit het leven. Hij deelt zijn graf met zijn zus Fanny.

4

Albert Toeffaert

Schilder van dieren en landschappen

LIGGING: PLEIN A, RIJ 8, NR. 17

Kunstschilder Albert Toeffaert werd geboren in Gent op 2 februari 1856. Hij studeerde aan de Gentse Academie voor Schone Kunsten en werd er later zelf docent. Hij penseelde overwegend landschappen maar blonk vooral uit als schilder van dieren. Hij overleed in zijn geboortestad op 18 november 1909. Het portretmedaillon op het graf is van beeldhouwer Hippolyte Leroy.

De familie Fournier

Rijke burgerij met grafkapel

LIGGING: PLEIN B, RIJ 6, NR. 2

Parijzenaar Edouard Fournier zakte in april 1893 af naar Gent. Samen met zijn echtgenote ging hij in het hotel 'In de diligence van Antwerpen' wonen op de Korenmarkt. In de bevolkingsregisters liet hij noteren dat hij het 'edele beroep van tandentrekker' uitoefende.

In februari 1895 verhuisde het echtpaar naar de Heuvelstraat, waar Edouard de naaisterstrijkster Stephanie Peters ontmoette. De vonk sloeg over ... Edouard scheidde van Elisa om in 1896 te kunnen huwen met Stephanie. Hij bleef tanden trekken, Stephanie schopte het tot modiste. Het aangroeiende huispersoneel getuigde van hun nieuw verworven welstand. Dat ze er warmpjes in zaten, bewijst ook hun mooie grafkapel.

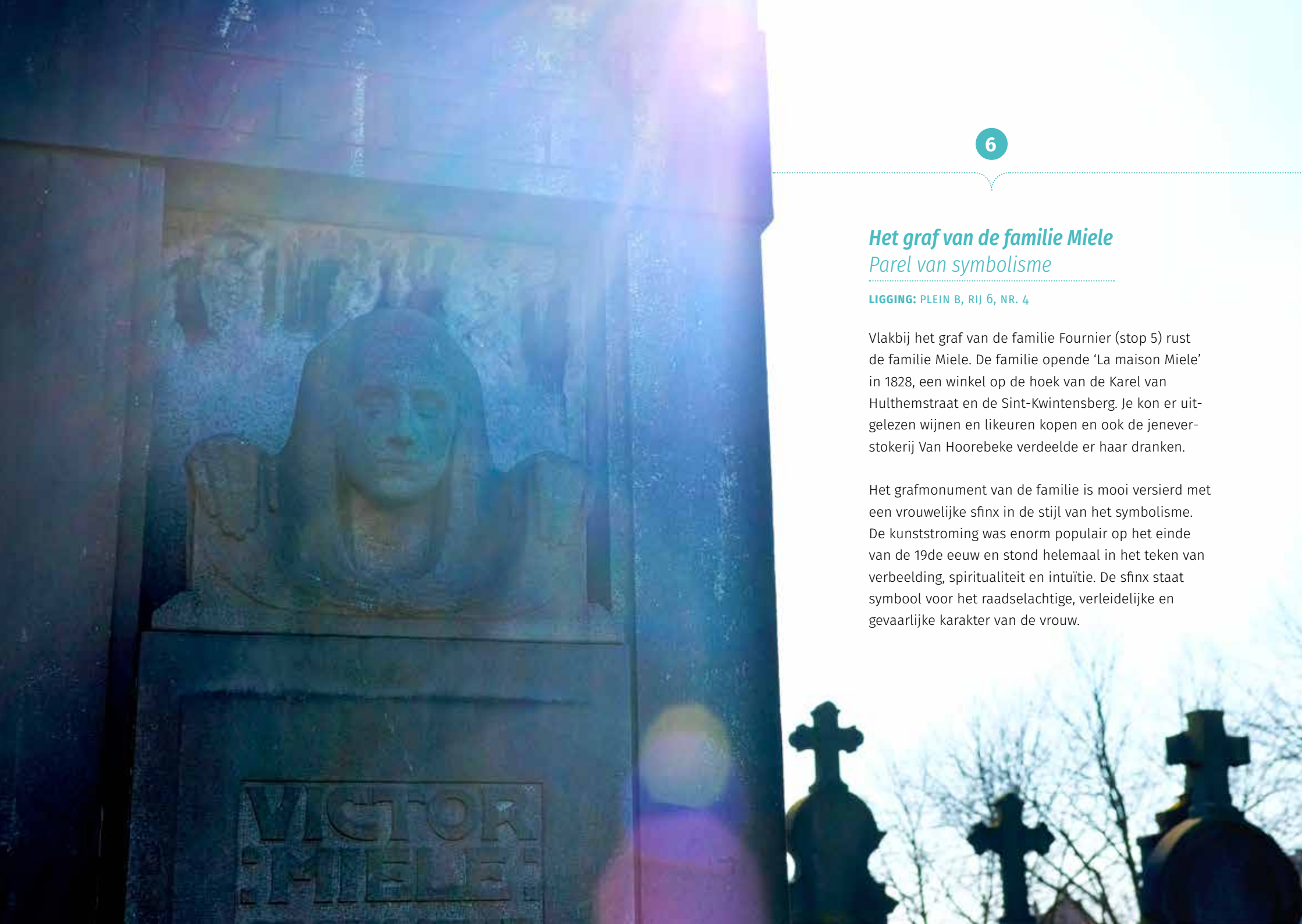
Het graf van de familie Miele

Parel van symbolisme

LIGGING: PLEIN B, RIJ 6, NR. 4

Vlakbij het graf van de familie Fournier (stop 5) rust de familie Miele. De familie opende 'La maison Miele' in 1828, een winkel op de hoek van de Karel van Hulthemstraat en de Sint-Kwintensberg. Je kon er uitgelezen wijnen en likeuren kopen en ook de jeneverstokerij Van Hoorebeke verdeelde er haar dranken.

Het grafmonument van de familie is mooi versierd met een vrouwelijke sfinx in de stijl van het symbolisme. De kunststroming was enorm populair op het einde van de 19de eeuw en stond helemaal in het teken van verbeelding, spiritualiteit en intuïtie. De sfinx staat symbool voor het raadselachtige, verleidelijke en gevaarlijke karakter van de vrouw.

7

Albert, Robert en Maurice *Drie soldaten in Wereldoorlog I*

LIGGING: PLEIN B, RIJ, 7, NR. 15

Albert de Wolf was soldaat bij het tweede regiment jagers te paard. Hij raakte betrokken bij de schermutselingen van de tweede slag bij Melle-Kwatrecht en sneuvelde er op 9 oktober 1914.

Robert Gabriëls vocht bij het tweede linieregiment. Hij liet het leven tijdens de zware gevechten in Sint-Katelijne-Waver en werd oorspronkelijk in Mechelen begraven. Nadien liet zijn

familie hem in de familiekelder in Gent bijzetten.

Maurice de Vriese diende ook bij het tweede linieregiment maar dan als mitrailleur. Hij stierf op 14 maart 1918 als krijgsgevangene in het kamp Altengrabow (Saksen-Anhalt, Duitsland). In 1915 verbleven er in dat kamp ongeveer 2.150 krijgsgevangenen in erbarmelijke omstandigheden, op het einde van de oorlog waren dat er zo'n 10.700.

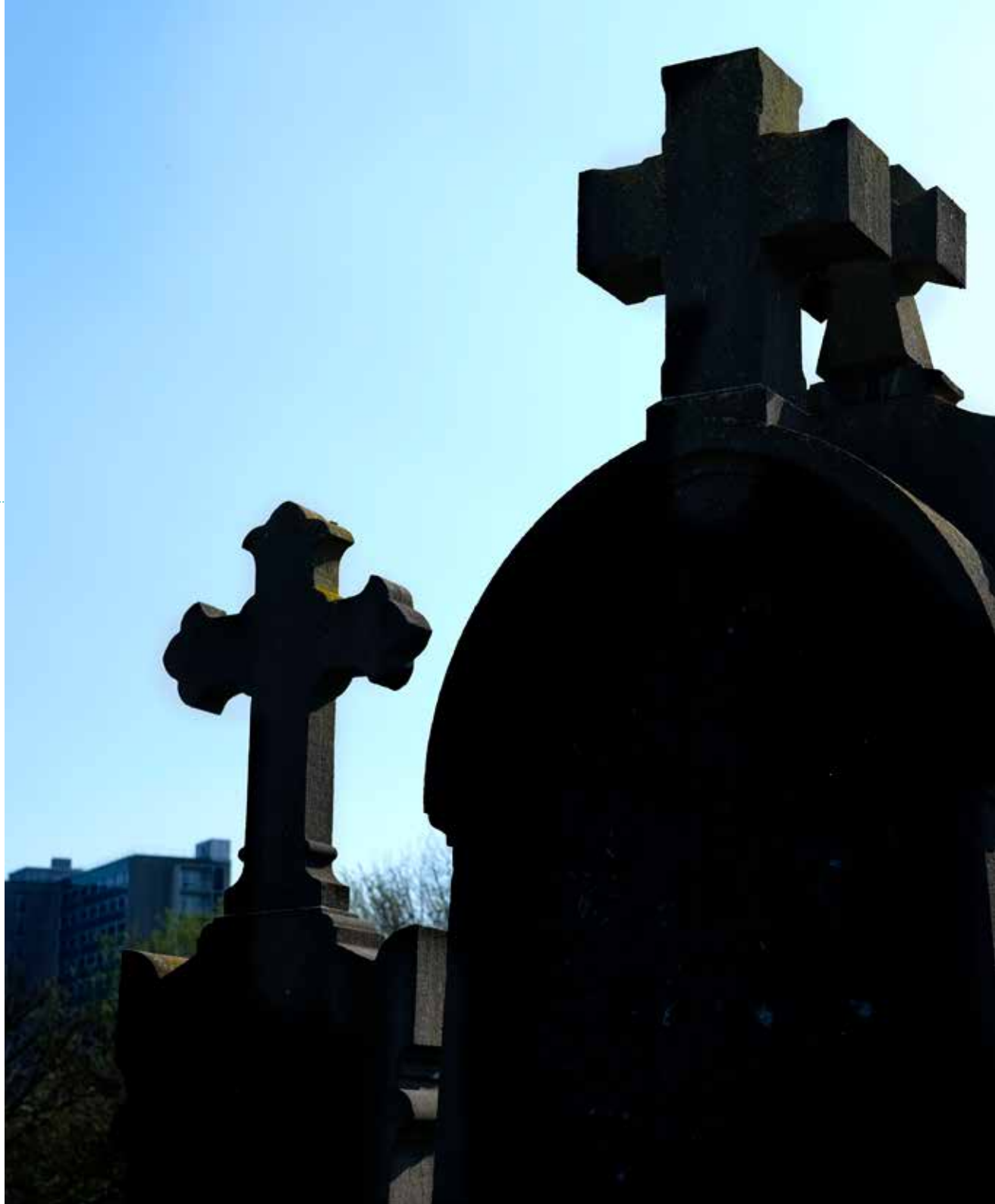
8

Vader en zoon François Donny *Dezelfde naam, andere levens*

LIGGING: PLEIN B, RIJ 8, NR. 5

François Constant Donny, geboren op 18 november 1791, groeide op in een notarisfamilie in Oostende. 31 jaar later, op 31 januari 1822, werd zijn zoon geboren als ... François Donny. Dat zorgde al eens voor verwarring.

Vader François studeerde af als doctor in de rechten aan de École de Droit in Brussel en ging hij in zijn geboortestad aan de slag als stadsontvanger. Hij trouwde met Antoinette Tribou en werd in 1832 verkozen als unionistisch volksvertegenwoordiger. Twee jaar later startte hij zijn carrière als advocaat-generaal bij het Gentse hof van beroep en zei hij de politiek definitief vaarwel. Hij overleed in Gent op 5 januari 1872.

Zoon François Marie-Louis Donny, kreeg thuisonderwijs van zijn geleerde vader. Hij schopte het tot hoogleraar scheikunde aan de Gentse universiteit en leerde schilderen, maar leek niet voorbestemd voor een carrière als schilder. Hij ontdekte een nieuwe grote passie en specialiseerde zich in alles wat met fotografie te maken had. Zoon Donny werd zo de eerste voorzitter van 'l'Association Belge de la Photographie', toverde een koets om tot fotografisch lab en reed ermee door de straten van Gent. Overal waar hij opportuniteiten zag, legde hij de stad vast op de gevoelige plaat. Met zijn vrouw Emma Baertsoen kreeg hij maar liefst 11 kinderen. Het gezin baatte in de Sint-Pietersnieuwstraat ook een brouwerij en een fabriekje van frisdranken uit. De ijskelders zijn er bewaard gebleven. François overleed in Gent op 26 oktober 1896.

LINKS: hoogleraar en amateurfotograaf François Donny nam deze foto van de Sint-Pietersnieuwstraat midden 19de eeuw.

ONDER: foto van een steegje van de Sint-Pietersnieuwstraat naar de Schelde midden 19de eeuw.

PORTRET VORIGE PAGINA: zoon François Donny

© Universiteitsarchief Gent /
Collectie Universiteitsarchief Gent,
© François Donny

De familie Kusseler

Slachtoffers van een bombardement

LIGGING: PLEIN D, RIJ 2, NR. 5

In de maanden juli en augustus van 1944 klonk regelmatig het luchtalarm boven Gent. De Gentenaars raakten er zodanig aan gewoon dat ze op den duur zelfs de schuilkelders niet meer opzochten. Die nalatigheid zou velen van hen op 3 augustus 1944 fataal worden. Die dag vielen driemaal bommen op Gent. Theodore Gourley, een van de piloten, beschrijft wat er gebeurde: 'Op 3 augustus was ons doelwit een chemische fabriek te Harnes (Noord-Frankrijk) maar door het slechte weer werd een

rangerstation nabij Gent als doelwit geselecteerd.'

Iets na 20 uur werden de bommen gedropt. De meeste ervan misten doel. Veel projectielen vielen in de buurt van de Rooigemlaan. De familie Kusseler woonde aan het Koning Nobelplein, hun huis werd geraakt. Zowel vader Gaston, moeder Caroline als zoontje Willem overleden enkele dagen later aan hun verwondingen. Waarom ze op de Zuiderbegraafplaats werden begraven, is niet bekend.

De vlindertuin

Hoop doet leven

Op de Zuiderbegraafplaats hebben de asurnen de vorm van een vlinder, een geliefd attribuut van Thananos, de Griekse god van de dood. De vlinder staat symbool voor de kortstondigheid van het leven maar ook voor hoop en een nieuw begin. In het midden van de vlindertuin staat een keramische zuil waarop de levenscyclus van de vlinder staat afgebeeld, van eitje tot rups, pop en kleurrijke vlinder. Bij mooi weer is het er gezellig zitten op de bank tussen de vlinderstruiken.

Red een graf

Zorg jij mee voor de prachtige Gentse begraafplaatsen?

Lees op www.stad.gent/redeengraf
hoe je ons erfgoed onder je vleugels
kan nemen.

Gent telt 18 begraafplaatsen met
in totaal meer dan 90.000 graven.
Wil je graag wandelen op de andere
begraafplaatsen in Gent? Kijk op
www.stad.gent/begraafplaatsen